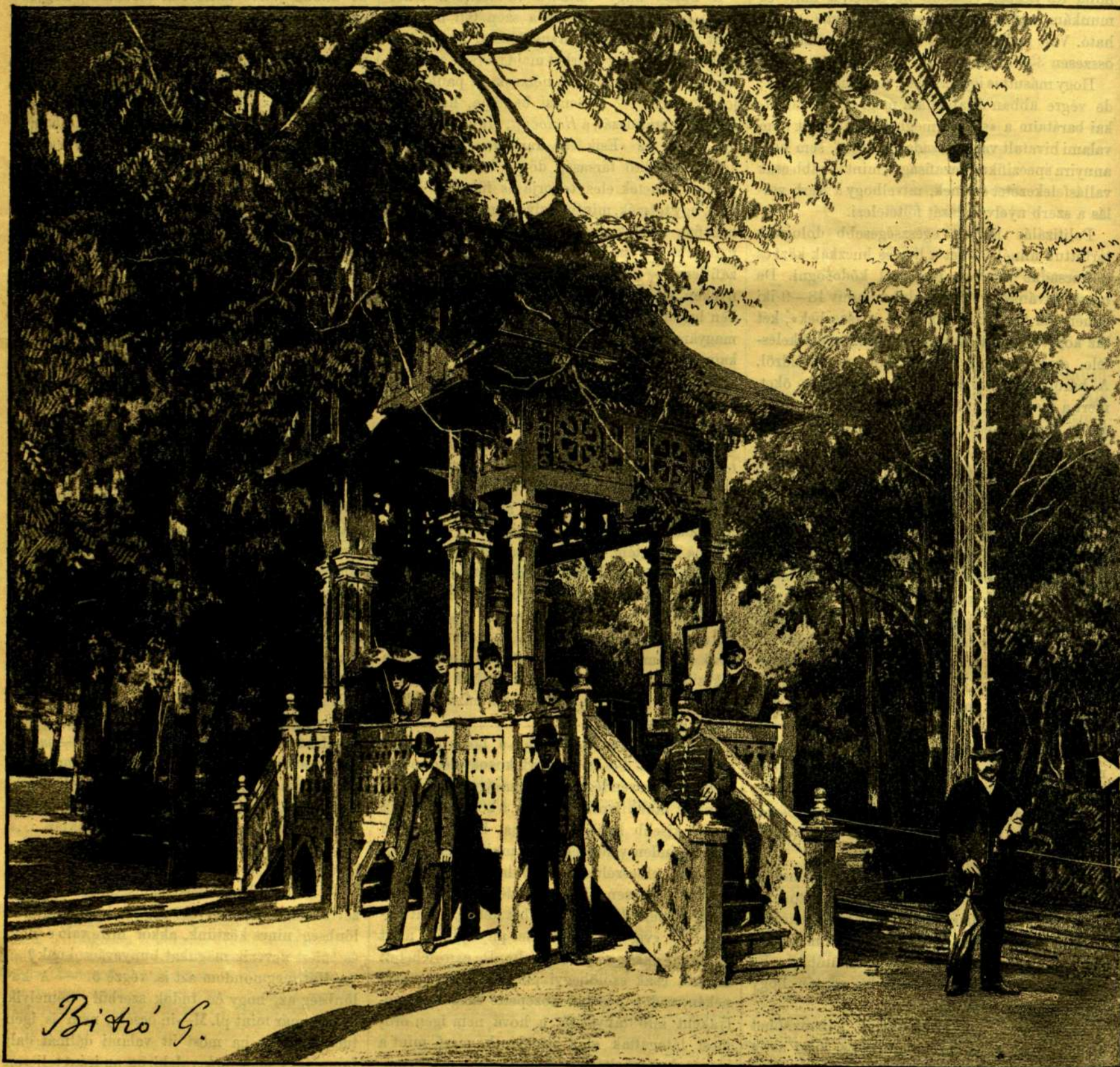

a legyőzött párt hazafiságukat, hát még buzgóbak, lelkesebbek, mert valósággal túl akarnak tenni ebben magán a törzsökös magyarságon. Hisz épen ön ittléte alatt szavazták meg az erdélyi magyar közmívelődési egyletnek is ezer forintot. És másban sem fognak hátra maradni . . .

— No hát Feri bácsi, — szólaltam meg végre, — én életemben soha sem mondtam toasztot, de most mondok egyet, az igaz, hogy mód nélkül rövidet: «adja isten, hogy a hazá-

ban, utzasarkokon és mindenütt, a hol társaság gyűl össze, s az anatóliai török paraszt is legszivesebb szállásadónk lesz, ha Naszr-Eddin különféle bohóságairól beszélünk neki, — ám bár ő azokat talán már százszor is hallotta, de mindamellett kíváncsisággal lesi a szót ajkainkról. Magam is akárhányszor hallottam ez adomákat különböző rendű és rangu emberektől s még élénken emlékszem azokra a nyári estékre, mikor Konstantinápolyban, a Hotel de Pesh-

Tudtommal ez adomák már több európai nyelvre (német, francia, olasz) le vannak fordítva s így talán nem lesz untató, ha ezek közül többet, a jobb és európai izlésünket nem sértő adomákat, bemutatok a magyar közönségnek is, a mely azon kívül, hogy talán kellemes szórakozást talál olvasásukban, még abban a meglepetésben is részesül, hogy többet tökéletesen hasonlóknak talál a mi diákjaink, legátusaink, cigányaink stb. adomái-

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSBÓL. — SÍN-IGAZGATÓ KÉSZÜLÉK.

Kozmata fényképe után rajz. Bittó Géza.

nak többi nemzetiségi különféleségei mind ilyenekké válnak mihamarabb.

VAJDA JÁNOS.

NASZR-EDDIN ADOMÁI.

Közi THURY JOZSEF.

Él a török nép kedélyvilágában egy nagyon ismeretes alak, a kinek nevéhez szokott fűzni minden jó adomát, elmés ötletet és találó mondást; a kiben megazemélyesítette élezeinek összeségét. A Naszr-Eddin nevéhez fűzött ez adomákat aztán ismeri minden török, ezeknek elmondásával mulattatják egymást kávéházak-

barátságos udvarán néha éjjelig is ezekkel mulattattuk egymást.

És ez adomák nemcsak a nép száján forognak, hanem össze is vannak szedve könyomatu könyvekbe, melyek közül egyik több, másik kevesebb adomát foglal magában s a konstantinápolyi nagy bazár (böjök csarsi) egyik részén, a szahhaflar szokagi-n (könyvkereskedők utcája), bármely igazhívő könyvkereskedőtől megszerezhetők. Egy ilyen gyűjtemény megvan a magyar tudományos akadémia könyvtárában is, de ennek tartalma csak felényi, mint az én példányomé, melyet szintén a konstantinápolyi könyvpiacról hoztam magammal.

hoz, mintha csak egyik a másiknak fordítása volna.

Az természetesen nem tartozik feladatunkhoz, hogy megállapítsuk: vajjon Naszr-Eddin khodsa valóban élt-e, s mikor élt, és tulajdonképen ki volt, vagy mennyire igazolt ez adomáknak az ő nevéhez fűzése; — de azt a néhány vonást megemlíthetjük, melyek reá vonatkozólag magokban az adomákban foglaltatnak.

Ezek szerint a néphit Naszr-Eddint Kis-Ázsiába, még pedig Aksehir városába (Kónia kerületétől járásának fővárosa) helyezi, honnan el szokott járni Kóniába (Karamán tartomány

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSBÓL. — A MŰCSARNOK KÖZÉPTERME.

Kozmata fényképe után rajz. Dörre Tivadar.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSBÓL. — A KELETI PAVILLON.

hurra tapintának a szivekben, forrongásba ejtik a kedélyeket, új világnézet evangéliumát hirdetik s egy egész nemzedéket nevelve föl, eddig nem ismert eszmék magvait hintik el a társadalomban. Ideálokat állítanak föl, melyeknek mintájára típusok képződnek, a kik átöröklik a gondolkodásnak és érzésnek azt a módját, mely regényhősök és hősnők vérének lükteti. Rousseau «Emil»-je, Goethe «Werther»-e, Eötvös «Karthausi»-ja, Turgenyev «Füst»-je, ily nagy és mindent átalakító hatással bírtak a korra, vagy legalább egy-egy nemzedék erkölcsi látókörére. A filozofiai eszméknek ebből az anyagból van gyurma «Atala» is.

Chateaubriand-t, az 1848-ban meghalt szabadságszomjas nagy francia író és államférfit, Englihen herceg meggyilkoltatása tette Napoleon halálának ellenségevé, minek következtében 22 éves korában elhagyta hazáját, hogy Amerika őserdeiben élhessen szabadság és függetlenség utáni vágyának. Indiánokkal kóborolta be a vidéket a Niagarától Louisianáig s élete

Atalának ezt a temetését tünteti elő képpünk, mely Courtois francia művész festményének fényképi fólvétele után készült.

Az imádott tetemeit egy természetes hid izezete alá akarják elhelyezni, s a remete egy darab európai gyolcsba göngyöli a testet, melyet anyja maga szőtt, s az egyetlen tárgy, a mi hazájából megmaradt, és saját sírjára volt szánva. A szűz aludni látszik; ajkai, mint félig nyílt rózsabimbó, édes sovágásban mosolygának. Szép szemei zárvák, gyönyörű feje, vállai és lábai fedetlenek. Így viszi a szerencsétlen Shakta imádott mátkája hulláját a kiapadt forrás elhagyatott helyéhez, s az őserdő renga-tegében az ifjú vad és az ősz remete egymással szembe térdelve ássa a sirt egy boldogtalan lányka számára, kit a szerelem és kötelesség tragikus összeütközése hajtott halálba.

Shakta élete megtört, visszament törzséhez, s csak halála előtt kévéssel vette föl a kereszténységet.

szótól ered, mivel e betegségben különösen épe ömlik ki, a honnan latinul is bilis = epe a neve.

«Ugy szeretlek, majd megeszlek», mondja a magyar ember. E tréfás mondást egész borzasztó valóságában elkövette 1539-ben egy sváb asszony Prettenburgban, ki férjét oly örülten szerette, hogy elhatározta, hogy megeszi. Éjjel keresztülvágta a torkát, azután baloldarától kivágott egy darabot, megsütötte és megette. A hus többi részét beszözte, hogy lassankint egye meg. Mivel azonban a gyilkos-ságnak hire terjedt, meggátolták ebben, elfogták s büntetésül elevezen befalazták.

A «tűpénz» elnevezés a XV. század végén jött divatba, midőn a régi fatük helyébe jött ércztük terjedni kezdtek. Mivel a tű még akkor drága volt, ajándékba szivesen adták, sőt helyette pénzt is. Lassankint a tű olcsóbb lett, de a tűpénz, mely idővel a menyasszonyi hozomány egy részét jelezte, mindig nagyobbá vált.

Számóca épen tartása. Dr. Bergmann charlestoni tanárnak hosszas kísérletek után sikerült a számócát hosszú időre épségben megőrizni. Bádogszelenczékbe teszi őket, a szelenczét mindenütt erősen megolmozza s csak a fedelen marad egy kis nyi-

ATALA TEMETÉSE.

Courtois festménye után.

e szakának köszönheti létrejöttét «Atala» című elbeszélése, mely költői dicsőségét megalapította. «Atala», egy fehér ember és egy indián nő leánya, anyjától, ki később aztán a muscogulga nemzetség főnökéhez megy nőül, a keresztény vallásban neveltetik föl. Shaktát, egy más nemzetségbeli indián főnök fiát, a muscogulgak foglyul ejtik, s tűzhalálra ítélik. Atala saját élete vesztélyeztetésével menti meg, s a két, egymás iránt szerelemre gyuladt ifjú elmenekül. Az őserdő magányában szenvedett kimondhatatlan fáradalmak után jutnak végre egy vak keresztény remete kunyhójához, ki Shaktát a keresztény hitre akarja téríteni, hogy aztán mindkettőt összehadja. Ámde Atalát egy eskü, melyet anyjának halálóságyán tett, szüzességre és lemondásra kényszeríti, s hogy a szerelme és fogadása közti harcra kikerülje, megmérgezi magát. Shakta semmivé van téve, őrgöng és átkozódik a keresztények istene ellen, ki ezt megengedte, de a remete szavai lecsillapítják s mindketten a kedves temetéséhez fognak.

EGYVELEG.

* Garibaldiól emlékiratokat fedeztek fel hagyatékában. Az érdekes iratok az özvegy tulajdonában vannak.

* Teheránban a múlt évben október hóig 84 perzsa mű jelent meg, köztük a Korán és Hafiz egy-egy új kiadása. Nevezetes, hogy a művek mind lithographiai uton sokszorosítottak, mint a perzsa lapok is, köztük egy havonként kétszer megjelenő illusztrált lap. A perzsák azt hiszik, hogy az ő írásjegyeiket a sokszorosítás s módja jobban visszaadja, mint a nyomtatás.

* A kholera név legelőször a 17-ik század közepe táján merült fel, bár az alatt másféle betegséget értenek, mint az 1831 óta Európában ismerett kholerát. A név magyarázata a tudósok között nagy vitát idézett elő. Sokan a Salamon példabeszédeiben előforduló «kholi» (szenvedés, betegség) és «rá» (rossz, fájdalmas, pusztító) szavakból akarják magyarázni. Mások a kholera (ereszcatorna) görög szóból származtatják, merészen azzal magyarázva, hogy a betegség a gonosz nedveket a testből kiűzi. A legvalószínűbb azonban, hogy a görög χολή (epe)

lás, melynek segítségével a levegőt belülről kiszivattyuzza s a nyílást egy halhólyagból mesterségesen készült önműködő szeleppel elzárja. Az így légmentessé tett számóczák nem romlanak meg, a mint hogy az öt évvel ezelőtt termettek még most is egé-szen frissek s oly izletesek, mintha most szakitották volna le.

* A kánaai menyegzőnél használt követ állítólag megtalálta Elatea görög városban Diele tanár, ki az athenei régészeti intézetnél működik. A követ latin s görög felirattal bizonyítja, hogy rajta eszközölte Krisztus a híres csodát s hogy egyik apostol vagy azok kortársa hozta azt Palesztinából Görögországba. A patrisi éresek s a görög közoktatásügyi miniszterium egy magasrangú tisztviselője Elateába mentek, hogy e követ ünnepélyek közt szállítsák át Athenbe a régiségi muzeumba.

* A legnagyobb gyémántot a világon most kö-szörülük Amsterdamban egy külön s czéla épült műhelyben. A drágakő Dél-Afrikából való, 475 karat súlyu s így 195 karattal súlyosabb, mint a «Nagy Mogul», a persa sah birtokában levő gyémánt, melyet eddig a legnagyobbknak tartottak.

AZ ANGOL KORMÁNYVÁLSÁG.

Csodálni lehetett, hogy Gladstone bukása olyan későn következett be, holott politikájának nem egy olyan bűne volt, a mely önmagában is elég lett volna oknak, hogy angol parlament azonnal elejtse.

Mert tény az, hogy annyi megaláztatásnak miniszter még nem tette ki Angliát, mint Gladstone, kormányzatának rövid öt éve alatt.

Kezdetben mindjárt azzal kellett oda állania a kormányrud mellé, hogy az ellenzéki pártvezér korábban monarchiánk ellen szórt sértő kifakadásaiért ünnepélyesen és forma szerint bocsánatot kellett kérnie. Aztán az Egyiptom elleni expedícióval elidegenítette Angliától a már korábban is sokat bántalmazott Törökországot, Angliának a keleti kérdésben az orosz ellen e leghívebb, legmegbízhatóbb szövetségét. De nem csak Angliát, hanem Franciaországot is, melylyel Gladstone kezdte meg az akciót, de mely fölháborodással utasította vissza azt, hogy Alexandria bombáztassék; a mit az angolok mégis megevevén, az egész világ megbotránykozását hívták ki magok ellen ok nélküli barbárságukkal.

Az Egyiptom elleni hadjárat sem volt alkalmas arra, hogy a rokonszenvet Anglia iránt növelje. Felkötetett a többi hatalmak feltékeny-sége, hogy Anglia meg akarja magát fészkelni Egyiptomba, urává lenni s dominálni a keletre vezető legrövidebb utat. Hiába volt Anglia tiltakozása e föltevés ellen, hiába annyival inkább, mivel a cél, melylyel Gladstone Egyiptom megszállását indokolta: a rend helyreállítása s Egyiptom zavaros pénzügyeinek tisztázása, maig sincs elérve, sőt az ez utóbbi célból folytatott tárgyalásokon sikerült Angliának mind a többi hatalmakkal alaposan összevesznie s egymá-gára maradnia.

Hogy Szudánban egy vad, félmeztelen ellenséggel szemben vesztett csatáival mennyit szenvedett az angol harci dicsőség, hogy Gordon föllázadásával, az angol csapatok visszarendelésével mennyire bevalotta Anglia a maga gyengeségét, nem szükséges fejtegetnünk.

S ekkor jött az afgmán kérdés, a hol Gladstone, ki előbb az oroszoknak minden koncessziót hajlandó volt megtenni, később nagyban csörgette a kardot ellenök, végre pedig alázatosan meghunyászkodott előttük.

Ennyi és ilyenmü megaláztatások bizony elég indokoltá tevék, hogy Gladstone megbuktatására az első kínálkozó alkalmat megragadták a saját hívei.

A hadi költségekre, mint tudjuk, tizenegy millió font sterlinget kívánt Gladstone, melyet a parlament meg is szavazott. Midőn azonban e kiadás fizetéséről lett szó s Gladstone azt követelte, hogy abból 3 millió a sörré, tehát a szegényebb osztályok italára vetett adó fölemelésével fedeztessék: Gladstone megbukott, még pedig a saját pártjának ha tán nem is egyenes akaratából, de legalább hanyagságából.

A kormányválság egyszerű leszavazás által történt. Az bukatta meg Gladstonet, hogy pártja tagjai közül igen sokan elmaradtak a szavazástól. A nem szavazott kormánypárti képviselők egy része utólag nagyon is jajgatott a lapokban, hogy miért nem figyelmeztették őket arra, hogy e szavazás oly rendkívül fontos.

Junius hó 9-én, kedden éjjel történt ez a nevezetes szavazás. A tárgyalás egész a szokott rendes mederben folyt, senki sem gyanította a következőket. Hogy Northcote és Gladstone heves beszédeket tartottak, az utóbbi időkhöz már az sem tartozott a szokatlan dolgok közé. Éjjel után fél kettőre szólalt meg a szavazó-csengettyű s a képviselők pártok szerint megoszolva, mentek jobbra vagy balra, hogy megszármoltassanak. A teremben maradt vagy már visszatért tagok szokott módon társalogtak. Közel tíz perczig semmi feltűnő dolog sem történt. Lord Churchill Randolph volt az első, ki sejtíteni kezdte, hogy most a kormány-párt kisebbségben van s a terembe jövő minden egyesítő izgatottan kérdezte a számokat.

A kormánypárt leszavazott, 252-en voltak, feszült izgatottsággal kezdtek várni, vajjon a konzervatívek száma túlhaladja-e ezt? Nehány percz múlva megtudták. Az ellenzék győzött. Nagy izgatottság támadt. Lord Churchill a padra állott, kalapját élenken mozgatta s kiabált; hasonlót tett Healy s még egy néhány parnellista, míg maga Parnell higgadtan viselte

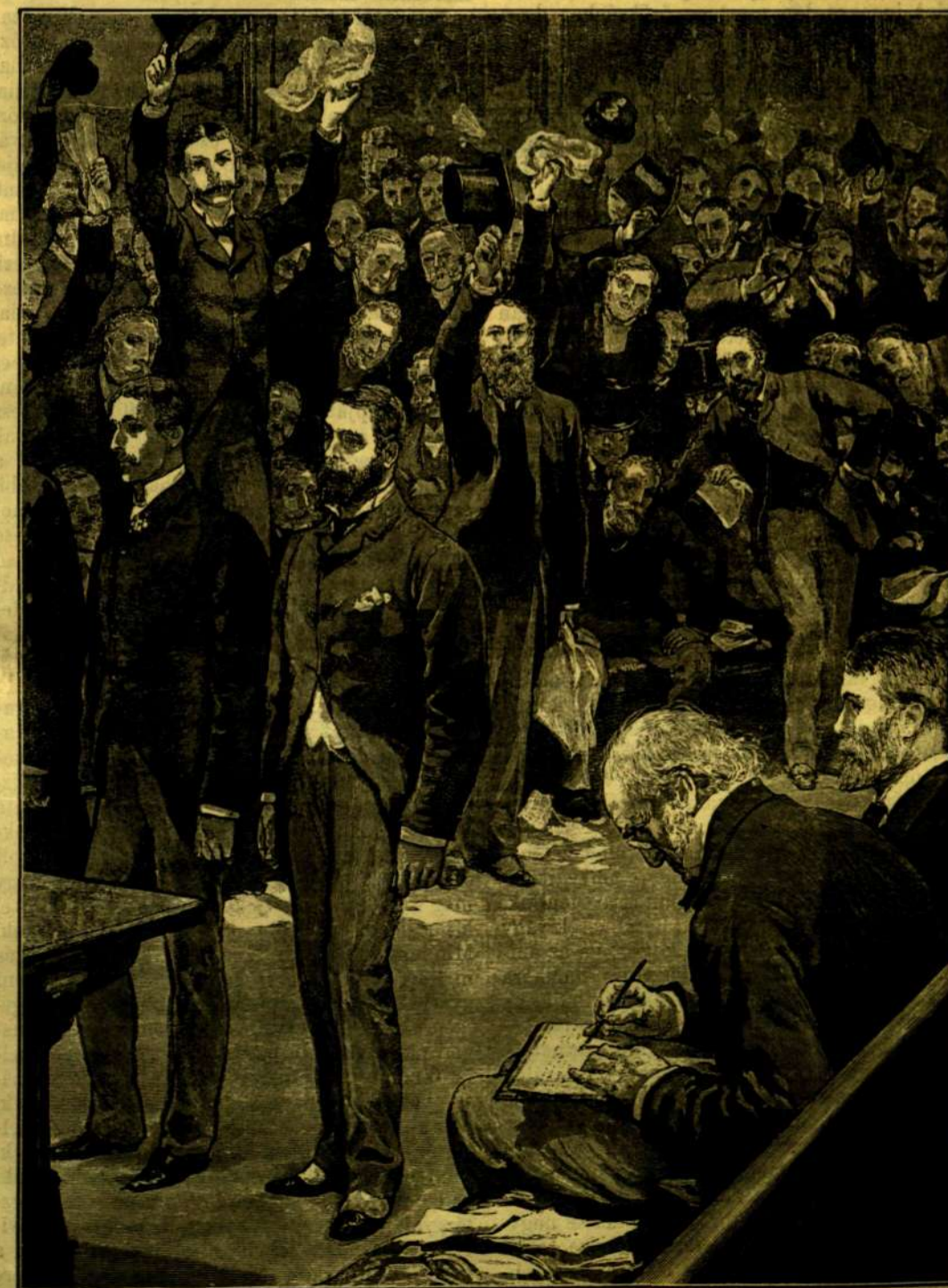

Gladstone bukása. — Az alsóház június 12-iki üléséből: «Morituri te salutant».

magát, csak sápadt arca volt még sápadtabb s örömmosoly vonult rajta végig.

A feltűnően nagy lármában, minőhöz hasonló az angol parlamentben már régen nem volt, Gladstone rendes helyén ült fedetlen fövel és térdén volt tárcsája, melyben látszólag egészen nyugodtan írt, valószínűleg a tudósítást a királynőnek saját bukásáról. Még fel sem tekintett, de mozdulatai oly szabályosak voltak, mintha egész közönséges dologgal foglalkoznék.

Még az sem zavarta meg munkájában, midőn kihirdették a szavazás eredményét, mely kimutatta, hogy a kormány eredménnyel kisebbségben volt. De midőn a jegyző, nem tudva mit csináljon, a napirend többi tárgyát kezdte olvasni s minden oldalról «Adjourn!» («Elnapolni») fölküldések hangzottak, a miniszterelnök feltekintett, s mintha most lenne először tudomása a helyzetről, csodálkozólag nézett körül s azután hirtelen maga indítványozta az elna-

Gladstone bukása. — A június 9-iki szavazás az alsóházban.

